

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף קב:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קלד

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
זכריה ה' (ב) ויאמר אלי קה
אתה ראה ויאמר אני ראה
מגלה עפרה ארקה עשרים
באמה ורחקה עשר באמה:
אויב יא' (ט) ארקה מארץ
מדה ורחקה מני ים:
משלי ד' (ח) וארח צדיקים
כאור גנה הולך ואור עד
בנון היום:

תורה קלד
שמות יתרו י' (א) וישמע
יתרו כהן מדין חתן משה את
כל אשר עשה אלהים למשה
ולישׁאל עמו כי הוציא יקח
את ישראל ממצרים:
תורה קלה
תהלים עה (ג) כי אקח
מועד אני מירשים אפשי:
במדבר בהעלותך יב' (ג)
והניח משה ענו מאד מפל
האדם אשר על פני האדמה:
(כתיב ענו וקרי עניו)
איוב כט (ח) לאוני נצרים
ונחבאו ויששים קמו עמדי:
ויקרא אמר כג' (ד) אלה
מועדי יתה מקראי קדש
אשר תקראו אתם במועצות:
דברים ראה טו' (ד) ושמרתם
במקד אלה ובנגד בנתן
ועבדת ואמרת ואלו והגר
ותחתם והאלקנה אשר
בשערי:
מלכים ב' ד' (כג) ויאמר
מדוע אתי את הלכתי הלכת
אלי היום לא תדש ולא
שקת ותאמר שלום:

והוא ענין שאמרו בגמרא (עירובין כא.) [א] על פסוק [ב] מגילה
עפה כד עייפת לה וכו', כד קלפת לה וכו', נמצא כל העולם
כולו כורת א' מג' אלפים ומאתים מתורה. נמצא שהתורה
גדולה ורחבה מאוד, רק שהזרת הקמן שהוא העולם עומד בפני
מאור העינים ומונע מלראות אור הגדול של התורה, אף שכל
העוה"ז הוא רק זרת קמן נגד התורה שהיא גדולה מאד ורחבה
ימיני ים (אויב יא). ולכאורה קשה אך יוכל דבר קמן כזה
להפסיק ולחצוץ בפני דבר גדול כזה, שגדול כמה אלפים פעמים
כמותו. כי כל העוה"ז כולו קמן מאד כנגד התורה שגדולה
כנגדו אלפים פעמים. אך הוא כמשל המוכבא [ג], כמו מטבע
קמנה אם תחזיק אותה נגד עיניך, ימנע מלראות הר גדול,
אע"פ שההר גדול אלפים פעמים כמו המטבע הקמנה. אך
מחמת שהמטבע עומדת נגד עיניו, ע"כ הוצצת בפני ראיית
העינים, עד שאינו רואה הדבר הגדול ממנו כמה פעמים. כן
כשמגיע ובא אל העוה"ז, נשאר שקוע שם בחבלי עולם, ונדמה
לו שאין טוב מזה. והעוה"ז הקמן והמועט, מונע אותו מלראות
אור גדול ומופלג^א של התורה שהוא גדול כמה אלפים פעמים
כנגדו כנ"ל. והוא ממש משל השמש, שהארץ מפסקת מלראות
אור גדול של השמש, אף שהשמש גדול כ"פ כמו הארץ, והוא
כמשל הנ"ל כמוכבא [ג]. וזהו **ואזרח צדיקים כאור נוגה**, כאור
נוגה ממש. כמו השמש שמאירה תמיד, רק שהמוניעה מחמת
הארץ המפסקת כנ"ל, אף שהארץ קמנה נגד השמש וכמשל
הנ"ל. כן הצדיקים מאירים תמיד, רק שהארץ היינו העוה"ז
מפסיק מלראות אור הגדול שלהם. ואף שאורם גדול מאוד,
והעוה"ז כולו בכלל הוא קמן ופחות מאוד נגד אורם הגדול,
עכ"ז הוא מפסיק ומונע מלראות אורם כמשל המטבע הנ"ל.
זכ"ז מחמת שהעולם עומד בפני עיניו והוצץ בפניו, עד שאינו
יכול לראות אור התורה והצדיקים הגדול ממנו אלפים פעמים.
אבל אם יסלק המפסיק הקמן מנגד עיניו, דהיינו שימה עיניו מן
העולם, ולא יסתכל על העולם, רק ירום^ב ראשו ויגביה עיניו
ויסתכל למעלה מן העולם המפסיק והוצץ, אזי יזכה לראות אור
הגדול והמופלג של התורה והצדיקים. כי באמת אורם גדול
אלפים ורבבות פעמים מכל העוה"ז והכליו כנ"ל, רק שהעוה"ז
עומד לפני עיניו ואינו מניח אותו כלל להטות עיניו להסתכל
למעלה על אור התורה והצדיקים, כמשל המטבע הקמנה הנ"ל
ממש העומדת בפני העינים ומפסקת מלראות הר גדול וכו'
כנ"ל. אבל בקל יוכל לסלק המטבע מנגד עיניו, ותיכף יראה
ההר הגדול ממנו. כמו כן ממש לענין העולם והתורה,
שבהעברה בעלמא, יכול להעביר העולם מנגד עיניו, ואז יזכה
לראות אור הגדול של התורה והצדיקים, שמאירין בכל
העולמות כולם כאור גדול מאוד, והכן מאוד^ג. וכן שמעתי בשם
הבעש"ט [ג], שאמר אזי ואבוי, כי העולם מלא מאורות וסודות
נפלאים ונוראים, והיד הקמנה עומדת בפני העינים, ומעכבת
מלראות אורות גדולים :

קלד [א] **עבודה** גדולה לומר תורה אפי' ליחיד, כ"ש
לרבים. כי צריך ליוהר מאד שלא יאמר דבר שאינו ראוי לשכל
המקבל. כי הוא בחי' ניאוף [ב], שמשליך טיפי השכל באתר
דלא איצטריך. ונקרא לבטלה, כי אינו מוליד אצלו כלום.
ולפעמים נקרא ניאוף ממש, שמוליד ומוציא פסול ופגום, היינו
שהמקבל עושה ע"י דבר שאינו צריך^א לו לפי מדרגתו. וע"כ
ע"י שאומר תורה יוכל ה"ו להתגבר עליו היצר בתאוות^ב
ניאוף. וע"כ צריך ליוהר מאד כשאומר תורה ברכים, שדיבוריו
יתחלקו שלא ישמע כל אחד כ"א מה שצריך לו לא יותר. ואף
שאומר בפני רבים לכולם בשוה, עכ"ז לא יכנס בלב כל אחד
ואחד כ"א הנוגע לו וצריך לו [ג]. וכמ"ש בזהר (יתרו ד' סח)
וישמעו יתרו [ד] והלא כולא עלמא שמעו אלא יתרו "שמעו וכו'
ע"ש. וזהו זכאה מאן דמליל על אודנא דשמע (זהר תצוה ד'
קפו ע"ב). וז"ש [ה] כל הגדול מחבירו, היינו שהוא גדול ועי"ז
אומר תורה, אזי יצרו גדול ממנו כנ"ל, כי יוכל להתגבר עליו
היצה"ר בתאוות ניאוף כנ"ל, וצריך להשמר ולפלא דיבוריו
כנ"ל :

קלה [א] (תהלים עה) **כי אקח מועד אני משרים אשפוט**.
סגולה להציל מגדלות, לכבד את הימים טובים, ולקבל יו"ט
בשמחה ובהרחבת הלב כפי יכלתו. כי מרע"ה ע"י שזכה למ"ט
שערי בינה [ב] זכה להיות **עניו מאוד**^א **מכל האדם** [ג]. ויו"ט
הוא^ב מוחין דאימא [ג] שהיא בינה. וע"כ כשמקבל את היו"ט
שהיא בינה, זוכה לענות. כי **יום טוב** בגי' **סג עם ה'**
אותיות כמוכבא בכוונות [ג], שהוא **היפך גס** רוח (ע' תיקונים
מן זו"ה [ג]). כי יו"ט מבטל הגדלות, כי טבע הקמנות שיתבטל
לגבי גדלות. וע"כ כשמקורב להצדיק נתבטל הגדלות, כי ע"י
אור הגדול של הצדיק נתבטל לגמרי. והוא בחי' (אויב כט)
ראוני נערים ונחבאו, היינו ע"י שרואים פני הצדיק נחבאים
הקמנים, כי הקמנות נתבטלו לפני גדלות. ועיקר כח קדושת יו"ט
הוא תלוי בצדיקים, כמ"ש [ג] **אלה מועדי ה' אשר תקראו
אותם במועדם**, ודרז"ל (ר"ה כד) אל תקרי אותם אלא אָתָם.
נמצא שהימים טובים תלויים בצדיקים, וע"כ כשמקבל ומכבד
את הימים טובים, ומקבל אור הגדול של יו"ט שהוא בחי' צדיק
כנ"ל, נתבטל הגדלות שלו, כי הקמנות בטל לגבי גדלות : וע"כ
חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, כי עיקר כח יו"ט תלוי
בצדיקים : ובזה מיושב שפיר מה שהקשו בגמרא (סוכה דף כז
ע"ב) על ר"א שאמר משבח אני את העיצלנים ברגל שנאמר
[ג] **ושמחת בחגך**, והאר"י חייב אדם להקביל פני רבו ברגל
שנאמר [ג] **מדוע את הולכת כו'** ע"ש ^בהיטיב. כי אף שהוא
ברחוק מאה פרסה מרבו כיו"ט ולא אוזל ואתי כיומיו, על כ"ז
הוא מחויב להקביל פני רבו ברגל, היינו שיכיר פני רבו ברגל,
היינו שיכבד את היו"ט, ויקבל אור הגדול של יו"ט שהוא בחי'
פני

^א הגרסא שם גם בעין יעקב וכי פשטת לה וגרסת רבינו כד עייפת לא מצאתי
^ב זכריה ה' א' ב' ו' עיין פרש"י
^ג מתורג - מני
^ד ספר הברית ח"א מאמר ד' פרק יב בביאור עניין לקוי חמה
^ה בדפוס - אור ומופלג, (ובלוח סעויות כתב לתקן אור גדול ומופלג)
בתקפא - אור גדול ומופלג ובתורג ומתורג - אור גדול ומופלג
^ו בספר הברית כנ"ל
^ז מכאן עד והבן חזק, נוסף בתקפא
^ח בתורג - ירום, ומתורג - ירום
^ט מתורג - חזק
^י בעש"ט עה"ת דברים אות ב' ומקור מים חיים שם אות ב'
^{יא} לא ידוע מתי והיכן נאמרה
^{יב} הקשר בין לימוד תורה לתאוה הידועה עין זוהר מדרש נעלם
תולדות דף קלה. אלמלא יצה"ר הדוואה דשמעתא לא להוי
^{יג} בתקפא - צרך
^{יד} בתורג - ג', מתורג - בתאות
^{טו} עין לעיל תורה ס' אות ז' ותורה סו אות ח' עיין לקמן תורה מז
תנינא גם עיין תורה נט אות ה' על אבות א' יא חכמים זוהרו

בדבריהם. ועיין רמב"ם ע"ז פ"א ה"ג שאברהם אבינו היה מודיע לכל
א' וא' כפי דעתו. ועיין שמות יט ג' כה תאמר לבית יעקב ותגיד
לבני' ועי"ש קושת אור החיים דלא מצינו ששינה הלשון ועפ"י
המבואר כאן מובן שאמר באופן שכ"א שמע הראוי לו.
^א שמות יח א' (מהמלכ וסלל כ"ע שמעו מנואל שחבונה שלל ימעו
שמעיה כהפעלות המביאה ליוי מעשה אלל כל אחד רק מה שלמו לו)
^ב ש' נואית ב' בתקפא
^ג * סוכה נב
^ד לא ידוע מתי והיכן נאמרה. שיהות הקשורות לה עיין חיי מוהר"ן
סימן לח ושיש"ק ח"ג סימן שלב
^ה ר"ה כא: נדרים לת. תקוני זהר ז: פתיחת פירוש הרמב"ן לתורה
^ו מתורג - חזק
^ז * במדבר יב
^ח בתשכט - ירו"ט מוחין (תיבת הוא נחזק)
^ט ערכי הכנינים לרבי משה זכות אות ח' ס"ק קסב וספר זמרת הארץ
לרבי אביגדור עזריאל אות עז
^י פרי עץ חיים שער חג המצות פ"א לקושי תורה פ' אמור
^{יא} בתקפא - היכן (כנראה נמוק פנים הפ')
^{יב} זוהר חדש תיקונים דף קכ: (מתוך מדבש עמ' קצ) - יו"ד ה"י וא"ו
ה"י איהו עשר אתון וחושבניה ס"ג ביה נטיל נוקמא מן ג"ס רוחא.

^א * ויקרא כג
^ב דברים טו ד
^ג בגי' ומחז' משך הנחל - והאמר רבי יצחק, במחז' קרו הורובין תש"ז
ועוד מנוקדים פתחו בסעתי - והאמר רבי יוחנן.
^ד מלכים ב' ד' כג
^ה בתורג - היטב

מאמר עבודה גדולה לומר תורה

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

רבנו מזהיר כאן כל אדם האומר דברי תורה, אפילו ליחיד וכ"ש לרבים, שהוא בסכנה שיתגבר עליו תאוות ניאוף, כי דבריו שהם טיפי מוחו, אם לא מתקבלים אצל השומע, הרי זה פגם ז"ל, ואם יתקבלו לא נכון ויפעלו אצלו רבוי או מיעוט אור, נמצא שהוליד מהשומע מעשה פגום, שזה ממש ניאוף. וכיון שפוגם בזה ברוחניות הוא בסכנה שיפול לזה גם בגשמיות.

ליקוטי הלכות

אין

שיחות

אין

קושיות

א. רבנו מזהיר כאן ובעוד כמה תורות על הסכנה באמירת תורה בפרט ברבים, ומבאר עד כמה היא עבודה קשה שרק צדיקים גדולים יכולים לקיים אותה וכו' וצ"ע גדול שלמעשה רואים שהעולם לא חושש לזה, כי בוודאי לפי גודל הזהרת רבנו, היה צריך שתהיה בזה קבלה בחי' תורה שבע"פ מדור לדור להיזהר מאד בזה. ולמעשה ראינו להפך שרבי לוי יצחק זצ"ל היה חוזר ואומר שאדם צריך לדבר הרבה, וידוע שהוכיח כמה פעמים את רבי שמואל שפירא זצ"ל מדוע לא מדבר? וגם רבנו בתורה יד ושיחות מחזק לדבר עם חברו ביראת שמים הרבה, אע"פ שכאן בתורה זו אומר שהיא סכנה לומר תורה אפילו ליחיד. ועל כן אולי הכוונה רק למפורסמים שאומרים השגות דהיינו תורה חדשה ולא מה שאנו מדברים חיזוק, אלא שפשטות לשון התורה לא משמע כך כי טיפי מוחו לבטלה שייך גם בדברי חיזוק, וכן שהשומע יעשה מעשים של טעות מכח מה ששמע שייך גם בדברי חיזוק וצ"ע.

ב. מבואר שצריך לומר תורה באופן שכ"א ישמע רק מה שמביא אותו להתפעלות המביאה לתשובה, כמו שמיעת יתרו, וצ"ע יתרו שמע שמועות ולא תורה מרוב. כמבואר בפרש"י מה שמועה שמע קריעת י"ס ומלחמת עמלק, בפשטות אפ"ל שיתרו הוא רק דוגמא לשמיעה, אבל אין ללמוד ממנו על המשמיע. אבל עיין תורה רטו שיתרו זכה לשמוע כראוי כיון שהיה חותן משה, כי משה רבנו כל עבודתו היה להעלות בני אדם משמד לרצון. וראה כלי יקר שם/2 שאע"פ שיתרו שמע כנ"ל, אבל הסיבה שהתגייר היו הדברים שדיבר עמו משה כשבא אליו יתרו לפני מתן תורה כשסיפר לו את הניסים ובדבר אשר זדו בא עליהם. (ועיין מאור ושמש שאע"פ שאת העבודה זרה כבר עזב יתרו לפני שבא אליו משה, הוא התגייר רק יותר מארבעים שנה אח"כ, אע"פ שמשה היה אצלו כל הזמן הזה, ומשמע שם שמשה רבנו רק בשעזב את יתרו וחזר למצרים, התחיל לגלות את עצמו ולהחזיר בתשובה)

ג. הדוגמא למי ששומע כראוי הוא יתרו ששמע שמועות על ניסים גדולים שהם מעשי ה' בבחי' (תהלים יט ב) השמיים מספרים כבוד קל ומעשה ידיו מגיד הרקיע". וצ"ע הרי רובא דעלמא לא פעל בהם כלום הדבורים האלה, וכן מעשים בכל יום שהקב"ה מדבר ואין שומע, ראה לק"ה ערובי תחומין ה' אות ד' ואות ו' שיש יחוד תמידי של חו"ב שעל ידו יש תמיד קול קורא לכל העולם לשוב בתשובה, ורק ישראל עוזבים הכל ושומעים לו, וזה בחי' שקודם מתן תורה החזיר הקב"ה את התורה על כל האומות ולא רצו לקבלה. וראה גם שפת אמת על לך לך מארצך וכו' שהוא דיבור שנמצא תמיד בעולם ורק אברהם שמע וקיים וכמו שכתוב עושי דברו לשמוע בקול דברו. שאלה שמקיימים את הדיבור הם גותנים לו שם של דבור. היתכן שדברי הקב"ה לבטלה והוא פגם ניאוף? וצ"ל אדרבה מכאן יש ללמוד כיצד לומר תורה, שכל אחד ישמע רק את הראוי לו שעל כן לא אמר להם בפירוש אלא רמו להם.

1 עדי אור א תשפ"ד ירושלים

2 עיין כלי יקר שמות יח א שיתרו אע"פ ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק עדיין לא יצא מטעותו שיש אל רע ואל טוב, עד ששמע ממש רבנו שבדבר שזדו עליהם בו נענשו והבין שהכל מאל אחד גם הטוב וגם הרע.

3 לק"ה ערובי תחומין הלכה ה אות ו' - וזה בחינת ה' מסיני בא וירח משעיר למו וכו' מלמד שהחזיר הקדוש ברוך הוא התורה על כל האומות ולא רצו לקבלה כי אם ישראל, הינו בחינת הנ"ל, כי על ידי חיות והתנוצצות אלקות הנ"ל רמו להם הקדוש ברוך הוא שימשיכו אחריו ויקבלו התורה, אבל הם פנו ערף ולא רצו למסר נפשם ולהשליך תאונתם ולקבל התורה,

- ד. צ"ע האם כשאומר תורה ברבים מספיק שיש אחד ששומע כמו יתרו וזה כבר מספיק שלא יחשב ניאוף לזה שאמר את התורה, כמו שמצינו ביתרו שרק הוא שמע. מאידך א"כ מדוע צריך לומר באופן שכל אחד ישמע רק את הראוי לו הרי מספיק שאחד ישמע כראוי.
- ה. צ"ע שתחילה משמע מרבנו שכל מי שלא שומע את התורה כמו יתרו דהיינו שנשבר לבו ועושה תשובה זה בחי' של למעלה ממדרגתו, ואח"כ משמע שרק מה שהתלמיד טועה בהבנתו זה למעלה ממדרגתו. ונראה שרבנו בדוגמא של יתרו נקט את השמיעה המעולה ביותר אבל לא התכוון שמי שהוא לא כמו יתרו זה כבר פגם כי כל איזה קצת טוב שנולד מדברי הרב אפילו התעוררות רצון טוב, זה כבר לא לבטלה אלא הולדה קדושה של עכ"פ רצון לשוב.
- ו. מבואר שבשואומר דברי תורה לבטלה דהיינו שזורק טיפי מוחו לבטלה אינו ניאוף ממש. וצ"ע הרי ז"ל הנוק' דס"א מתעברת ויולדת שדין ורוחין כידוע מה שנעשה עם אדה"ר בק"ל שנים שפרש מאשתו אחרי החטא. וכך גם דבור של הרב לבטלה מבואר בתורה מזו שמה שהתלמיד לא מבין יש מזה יניקת החיצונים ונותן כח לקליפות. ונראה כמו שבגשמיות פגם ז"ל הוא פחות חמור מהולדת ממזר הכי נמי ברוחניות כשנולד מעשה פגום זה חמור יותר מדבור של הרב לבטלה.
- ז. משמע שהאומר תורה בלי התייחסות לשומע, זה בחי' ניאוף או ממש ניאוף, תלוי אם נולד מעשה או לא. צ"ע כי השפעה בלי התייחסות למקבל היא בחי' מה שאמרו על עם הארץ שדומה לאריה הדורס ואוכל (פסחים מט). ושם זה לא ניאוף. ידוע דברי הקוצקער על פרש"י לא תנאף – אין ניאוף אלא באשת איש. שהכוונה לאשתו. וכמבואר ברמב"ן על קדושים תהיו שאפשר להיות נבל ברשות התורה ומצוי כתרנגול וכו'. הכי נמי דורס הנ"ל אע"פ שהוא לא ניאוף של תורה, הוא ניאוף.
- ח. צ"ע האם הכותב דברי תורה ומפרסם אותם, האם גם בזה יש הסכנה הווי שאם דברי לבטלה או שמוליד מעשה רע גורם ניאוף לכותב? ונראה שבכתב גם אם לא ראוי לזה הוא ראוי לאחר, כי הדברים קיימים לדורות ואינו כדיבור שטיפי המוח עכשיו נזרקים ואם אין מי שיקבל אותם הם לבטלה. וגם לעניין שהלומד יבין טעות ויעשה מעשה פגום, אינו דומה האומר תורה ומדבר אל התלמידים דהיינו השפעה בפועל, לכותב שמניח את הדברים למי שירצה ליקח.
- ט. בשער מאמרי רשב"י¹⁷ מבואר שיש נשמות צדיקים שהן מבחי' מקיף ורק להם יש כח לגלות סודות תורה באופן שכל אחד ישמע רק את הראוי לו. וצ"ע האם זו עוד מעלה או שבאמת רק להם יש הכשרון הזה שרבנו מדבר עליו כאן.
- י. צ"ע האם הכוונה לעצות של הצדיק או גם בחידושים בבחי' דרוש וקבל שכר, שאין בהם עצות למעשה. לכאורה כיון שאמר רבנו בתורה סב מצוה גדולה לחדד את השכל הרי זו מצווה, נמצא בעצות מעשיות אזי מי שלא בא עמ"נ לעשות תשובה לקיים אסור לו לשמוע, וחידושים שאינם עצות אלא חידוד השכל מי שלא מבין אותם אסור לו לשמוע.
- יא. בתורה ס' אות ז' מבאר רבנו שע"י שהרב אומר תורה על מנת ללמוד וללמד לשמור ולעשות אזי הקב"ה שומר אותו והפל"ח ביאר שם זה ע"י שמביא עלי מחלוקת ואזי תלמיד שאינו הגון לא נקלט התורה בלבו. וצ"ע האם רק מי שיש עליו מחלוקת מותר לו לומר תורה.
- יב. נראה שכשאומר תורה ברבים צריך להזהר לא לומר הלכה למעשה בדבר שאינו שווה לכל אדם אלא לומר רק בכלליות שכל אחד יבין לפי מדרגתו, וצ"ע שלימוד תורה צריך להיות לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, משמע עד פסק הלכה. זה פשוט שהלכה למעשה מהתורה ומדרבן, הוא חיוב שלא שייך בו למעלה ממדרגתו. אלא הכוונה רק מה שלפנים משורת הדין ובדברי חסידות.
- יג. צ"ע שכאן ועוד מקומות מזהיר שלא לומר דברי תורה, באופן שאפשר שהשומע ישמע למעלה ממדרגתו. ומאידך מבואר בחי' מוהר"ן¹⁸ שאמר שהתורות שלו הן כמו חביות של סמי רפואה יקרים ששופכים על החולה אולי איזה טפה אחת תכנס בפיו וירפא. וקשה הרי לכאורה הרוב הוא לבטלה.

¹⁷ שער מאמרי רשב"י – פרשת משפטים שם ד' ק' ע"ב וז"ל בריה דיוחאי ידע לאסתמר' ארחוי כו' – דע כי נשמות הצדיקים יש מהם שהם מבחינת אור המקיף ויש שהם מן האור הפנימי וכל אותם מהם מצד האור המקיף יש בהם כח לדבר בנסתרות וסודות התורה דרך כיוסי והעלם גדול כדי שלא יובנו אלא למי שראוי להבינם והנה רשב"י ע"ה היתה נשמתו מצד האור המקיף ולכן היתה בה כח להלביש הדברים ולדורשן באופן שאף אם ידרשם רבים לא יבינם אלא מי שראוי להבינם. ולכן ניתן לו רשו' לכתוב ספר הזוהר ולא ניתן רשות לרבתינו או לראשונים אשר קדמו לו לכתוב ספר בחכמה הזאת עם היות שודאי היו יודעים בחכמה הזאת יותר ממנו אבל הטעם הוא שלא היה בהם כח להלביש הדברים כמוהו וזמ"ש בריה דיוחאי ידע כו' ובוזה תבין גודל העלם ספר הזוהר אשר כתב רשב"י שאין כל מוחא ומוחא יכול להבין דבריו:

¹⁸ חיי מוהר"ן – אות שצ – ש'מעתי בשמו זכרונו לברכה שספר משל נאף לענין מה שמרבה לגלות כל כף תורות נפלאות ומעשיות ושיחות נפלאות ונוראות, אף על פי שאינו נראף עדין שיעשו פעלתם בשלמות באנשי שלומנו כמו שהיה ראוי להם: וספר לענין זה ממלך אחד שחלה בנו יחידו ביותר עד שקל הרופאים משכו ידיהם ממנו ונתיאשו מרפואתו. בתוך כך בא רופא מפלג בחכמה מאד ובקש המלך ממנו בתחנותיים גדולים להשתדל עם בנו. והשיב לו האמת שרפואתו קשה ורחוקה מאד אף על פי כן אם יעשו עוד תחבולה אחת

הקדמה

רבנו בכמה תורות חוזר על הקושי הגדול שיש באמירת תורה ברבים. בעיקר בתורה מז תנינא¹ / סכנה גדולה לומר תורה וצריך לזה יגיעה גדולה ואמנות יתרה שיוכל לשקל בפלס דבריו, באופן שלא ישמע כל אחד ואחד מהשומעין כי אם מה שצריך לו, לא יותר. ונקט לשון חריפה שמי שאינו יכול לומר תורה בבחי' זו אסור לו לומר תורה. אבל שם הדגש הוא על יניקת החיצונים מהתורה שאומר הרב למעלה מהשגת התלמיד. ובספר המדות ערך לימוד ח"ב אות ז' – הרב שיש לו אמונת היחוד, הוא יכול להאיר לכל תלמיד ותלמיד לפי כחו, וכל תלמיד אינו שומע אלא מה שצריך לו ולא יותר. ובתורה ס' אות ז' שוב מזהיר שכשעוסק לעורר בני אדם צריך לשמור עצמו מתלמידים שאינם מהוגנים שזה בחי' כותב על עור בהמה טמאה. אך א"א לבשר ודם להיות נשמר בעצמו שלא ישמעו תלמידים שאינם מהוגנים, והעצה לזה שיהיה לימודו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, שעי"ז נחשב כאילו עשאו לחברו וכאילו עשאו לדברי תורה כמבואר בסנהדרין צט: וכשלומד כך אזי הקב"ה שומר אותו שלא יהיו דבריו נכתבין בזיכרון תלמיד שאינו הגון. גם בתורה יח תנינא הזהיר רבנו סכנה גדולה להיות מפורסם כי אפילו צדיק יכול בחידושי תורה שלו שאומר ברבים לעבור את רצח נאף וגנב בכל רגע. וראה תורה נט באות ה' מבאר שהמלמד צריך להיזהר לכלכל דבריו במשפט כמ"ש חכמים הזהירו בדבריהם, ובאות ו' מבאר הסכנה שיש לרב מהרע של התלמידים שצריך לזה משפט, לכן צריך להיזהר מתלמיד שיש בו רע הרבה עד שהמשפט לא מועיל להינצל ממנו. ועיין גם תורה לב תנינא שבחידושי תורה שמגלה יותר מדאי יכול לגרום לרוח קנאה שתגרום לפירוד קב"ה ושכינתיה עי"ש.

זהירות סכנה

למעשה רואים שעל אף ההזהרות הרבות של רבנו, רובא דרובא דעלמא לא חוששים בגלל זה לומר תורה אפילו ברבים. ובפשטות גם מי שיודע מההזהרה הזו וזוכר אותה, סובר שיש בכוחו להרגיש את הקהל אליו הוא מדבר. אבל באמת זה כלל לא פשוט שהרי מבואר כאן שהיא "עבודה גדולה לומר תורה וכו'" והיא סכנה ליפול לתאוות ניאוף, וראה בליקוטי עצות (לימוד נה) שהוציא מוהרנ"ת מהתורה שלנו שם נקט "כי היא עבירה² / גדולה לומר תורה" דהיינו מי שאומר ואינו ראוי לזה. וכן בתורה מז נקט לשון "סכנה גדולה לומר תורה וכו'", אע"פ ששם מדבר מיניקת החיצונים מהמותרות. וכנ"ל בתורה יח תנינא "סכנה גדולה להיות מפורסם" כי בחידושי תורה יכול לעבור בכל רגע על ניאוף רצח גילוי עריות. וראה בספר המדות אומר שרק מי שאמונתו באחדות ה' היא שלימה מסוגל לזה. וגם מהאריז"ל משמע שרק צדיק גדול מאד מסוגל לזה, כמבואר בשער מאמרי רשב"י (משפטים ק) שרשב"י זכה לגלות סודות התורה כיון שידע לומר באופן שכל אחד ישמע רק

אזי אפשר דאפשר שיהיה לו רפואה. אף איני יודע אם לומר לך זאת התחבולה מחמת שהיא דבר קשה וכבד מאד. והפציר בו המלך מאד לגלות לו התחבולה: ואמר לו תדע שבנך הוא חולה מסכן מאד בתכלית עד שבכר אי אפשר לתן לו לתוף פיו אפלו טפה אחת מסממני הרפואות. אך איך שיש סממני רפואות יקרות כאלה, אשר צלוחית אחת קטנה מאד עולה לסף אלפי אלפים, וצריכין למלאות חביות מלא מסממנים היקרים האלה, ולקח בדליים מלאים מסממנים האלה ולשפך על בנך החולה. וממילא מובן שכל הסממנים היקרים האלה ילכו לאבוד לגמרי, אף אף על פי כן יתחזק גופו מעט על ידי זה. ואולי מתוף שישפכו עליו הרבה כל כך יכנס לתוף פיו גם כן איזה טפה על כל פנים, על ידי זה אפשר שיהיה לו רפואה: ותכף ומיד נתרצה המלך לזה וצוה לעשות כן ועל ידי זה נתרפא הבן מלך. והנמשל מובן ממילא שדיקא מחמת שאנו חולים מדבאים בחלי הנפש כל כך רחמנא לצלן. על כן מוכרח הצדיק הרופא נאמן לשפך עלינו סממנים יקרים ונוראים מאד. אף על פי שלכאורה נראה שכמעט הבל הולך לאבוד חס ושלום, אף על פי כן ריח טוב קולט, וברבות הימים אולי נזכה לחטף מהם איזה טפה יקרה ונפלאה לתוף פינו ופנימייתנו, עד שעל ידי זה אולי יש תקוה לזכות לרפואה שלמה ברוחניות וגשמיות, אמן כן יהי רצון:

¹ תורה מז תנינא – סכנה גדולה לומר תורה, וצריך לזה יגיעה גדולה ואמנות יתרה, שיוכל לשקל בפלס דבריו, באופן שלא ישמע כל אחד ואחד מהשומעין כי אם מה שצריך לו, לא יותר. ואף על פי שהכל שומעין כל התורה שאומר, עם כל זה לא ישמע כל אחד רק מה שצריך לבד. וכמובא על פסוק "וישמע יתרו": והלא כל העולם שמעו, אלא יתרו שמע' וכו' (זהר יתרו דף סח). כי רק שמיעת יתרו נחשב לשמיעה, שנכנס באזניו, ושמיעת כל העולם אינו נחשב שמיעה כלל. ומי שאינו יכול לומר תורה בבחינה זו, אסור לו לומר תורה: כי כל אחד ואחד כשבא אל הצדיק לשמע תורה, בא עמו גם הרע שלו, דהינו הקלפות הנבראים על ידי עברות, חס ושלום, והם הדוחקים את העולם ועושים בלבול ודחק גדול בשעת אמירת התורה, כי הרע הנ"ל של כל אחד רוצה לבלבל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): 'האי דחקא דכלה מניה', הינו מהרע של כל אחד ואחד, שהם הקלפות כנ"ל. ואלו הקלפות רוצים גם כן לינק מן התורה, ויניקתם הוא רק מהמותרות, דהינו מה שאחד שומע יותר ולמעלה ממחו והבנתו, זה בחינת מותרות, ומשם יניקתם. וזה בחינת רזי תורה שנמסר לחיצונים, כי יניקתם רק מבחינת רזי תורה, דהיינו ממה שהוא למעלה ממח האדם, כל אחד לפי הבנתו: על כן צריך החכם האומר תורה, שיהיה לו אמנות הנ"ל, שלא ישמע שום אחד מהשומעין מה שאינו לפי מחו והבנתו, שאינו שייך לו כנ"ל, כדי שלא לתן להם יניקה, חס ושלום. ודע, שיש קלפה דקה, שסמוכה להקדשה, שזאת הקלפה הדקה יכולה לינק אפלו מגוף התורה בעצמה, אפלו אם אין בה מותרות. והתקן לזה כשמדברים מישועת ישראל, שאז בורחת אותו הקלפה הדקה. וזה בחינת מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (זבחים קטז), 'שיתרו בא והלך לו קדם מתן תורה, וכו'...

² קצת תימה שמוהרנ"ת שינה מלשון התורה. ואולי זו טעות דפוס שבמקום לכתוב עבודה כתב עבירה. אבל בדפוס ראשון של ליקוטי עצות שבידינו חסר את העצה הזו, ובכל המהדורות שאח"כ כתוב עבירה.

את הראוי לו¹¹. וראה בשמות רבה כט א' שהיא מעלה המיוחדת להקב"ה. נמצא לפי כל זה שפשוט שזה לא פשוט.

בתורה שלנו היא סכנה יתירה

המיוחד בתורה שלנו היא שלא מזהיר מהרע שבתלמיד כמו בתורות אחרות, אלא מהרע של הדרשן האומר תורה. דהיינו אפילו כשאומר תורה לתלמידים הגונים ויראי שמים הוא בסכנה גדולה שעובר על ניאוף ברוחניות ועי"ז יפול לניאוף בגשמיות. ולפי"ז ראוי לפחד מאד!! ראה תורה לו שעיקר הנסיון של האדם בעוה"ז הוא בתאוה הזו. וראה בזה לק"ה קדושים ג' ג' שע"ז גם נופל לתאוות ממון הגרועה עוד יותר.

לכתחילה יכוון האומר תורה שהשומעים ישמעו כמו שיתרו שמע

מבואר כאן שהאומר תורה צריך לכוון שיביא את השומע להתפעלות הגורמת לו להשבר ולשוב בתשובה כמו יתרו/ט. ועב"פ שיוולד מדיבורו איזה דבר טוב, דהיינו מעשה או אפילו רצון לשוב. אבל אם הדברי תורה הם למעלה מהשגת התלמיד זה כמו שזורק טיפי מוחו למקום שלא מוליד, דהיינו בחי' ניאוף, ואם התלמיד מבין טעות ועושה מעשה טעות מכח הבנתו הזו, אזי זה כמו שהרב הוליד וולד פגום, דהיינו ניאוף ממש.

ואמנם כשאומר תורה ליחיד לכאורה יש עצה ללמד בהתקשרות כראוי לתלמיד, ויבאר לפי הכלי של התלמיד, ויבחון שהבין כראוי, כמו שכתב בעל ההפלאה/ו' שזה הפירוש הגמרא (חגיגה טו:) שאמרו אם הרב דומה למלאך תורה יבקשו מפיהו, כי מלאך עומד על מדרגה אחת, וקמ"ל שרק רב שמוכן לעמוד מהשגותיו ולרדת למדרגת התלמיד להסביר לו באופן שיבין, רק ממנו תבקשו תורה.

אבל כשמלמד לרבים כיון שאינם דומים זה לזה בהבנה ובחריפות וטבע ובמידות צריך חכמה גדולה מאד כדי לומר באופן שכל אחד ישמע רק את הראוי לו וכפי הראוי לו. וכנ"ל גם בתורה מז תנינא, שצריך לומר באופן שכל השומע ישמע רק את הראוי לו לפי השגתו.

*

ואולי אפ"ל שזה רמז הקב"ה למשה לפני מתן תורה כמ"ש (שמות יט ג) כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל. ועי"ש קושית אור החיים שלא מצינו שמשא אמר שני לשונות. ולפי המבואר כאן אפשר שאמר לו כשאתה מבאר לישראל את המצוות תאמר להם באופן שכל אחד ישמע רק לפי מדרגתו וכוחו.¹²

עוד אולי גם על זה אמרו חז"ל אחת דיבר ה' שתיים זו שמעתי, וכתוב כפטיש יפוצץ סלע כן דברי נאם ה', דהיינו שדבר ה' מתחלק ונשמע לכל אחד כפי כוחו.

למעשה

למעשה צ"ע שלא מבואר היטב כיצד מקיימים זאת. רק מזהיר לשמור ולפלט דבריו ובתורה מז תנינא כתב לשקול בפלט דבריו. דמשמע שהעיקר להיות מקושר עם השומעים ולהרגיש אותם, ולשקול בפלט מה שיין לומר לפי מדרגתם, וכשיש בהם הבדל מדרגות גדול, אזי להזהר לומר בכלליות, כדי להשאיר לכל אחד לפרש את הדברים לפי מדרגתו.

האם אפשר ללמוד מתורה ס'

¹¹ כנ"ל והובא גם בבן יהוידע על בכורות דף נז:כמ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער הכונות, וידוע מ"ש בזהר סבא קדישא דמשפטים, בר יוחאי ידע לאסתמרא אורחוי, ופירש רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י ז"ל, דע כי נשמות הצדיקים יש בהם שהם מבחינת אור מקיף, ויש שהם מאור פנימי, וכל אותם שהם מצד אור המקיף יש בהם כח לדבר בנסתרות ובסודות התורה דרך כיסוי והעלם גדול כדי שלא יובנו אלא למי שראוי להבינם, והנה רשב"י ע"ה היתה נשמתו מצד אור המקיף, ולכן היה בה כח להלביש הדברים ולדרשן באופן שאף אם ידרשם לרבים לא יבינום אלא מי שראוי להבינם עכ"ל.

¹² כך משמע בפשטות אע"פ שבפנים לא פרשנו אלא שאם נולד איזה דבר טוב משמיעת התלמיד זה כבר לא לבטלה, דהיינו אפילו אם רק רוצה לשוב.

¹³ פנים יפות (לבעל ההפלאה) (שמות לג ב') – מה שאחז"ל [חגיגה טו ע"ב] מאי דכתיב [מלאכי ב, ז] כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' וגו' אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו מפיהו, ענינו שאדם שהוא צדיק נקרא מהלך ומלאך נקרא עומד כדכתיב [זכריה ג, ז] ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, והטעם כי האדם הולך ממדריגה למדריגה כמשאחז"ל [קנינים פ"ג מ"ו] ת"ח כל זמן שמזקינן דעתן מיושבת עליהם, אבל מלאכים עומדים במדריגה אחת לעולם, אמנם כשהרב שונה לתלמידו ורוצה להעלותו אם הרב רוצה לעלות אי אפשר לו, וצריך להיות עומד במקומו עד שיעלהו אליו, וזהו שאמרו שצריך הרב להסביר לו פנים ענינו שלא ישים פניו לעלות למעלה, ואז לא יקבל תלמידו אלא מאחוריו אלא ישים פניו אליו אעפ"י שהוא מניעתו מלעלות למדריגה: (הובא גם בהקדמתו לספר המקנה את מג)

¹⁴ ראיתי שואלים על זה בגליון אספקלריא פולמוס 69 –ממה שכתב המגיד מדובנא (אהל יעקב, תור"ע): "בהיותי בוילנא אצל מורי – הוא רבינו הקדוש הגאון החסיד רבינו אליהו מוילנא זי"ע – שאלתי את פיו לאמר: איזה דרך יבוא השפע ובאיזה אופן ישפיע הצדיק מיראתו גם לבני דורו? השיב לי: 'משל לכלי גדול אשר כלים קטנים טובבים אותו מכל צד, ואתה תעמוד ותשפוך אל הכלי גדול בלי הפסק, בעל כרחם כאשר הכלי גדול נתמלא על כל גדותיו אז כל מה שתשפוך עוד יגיע אל הקטנים אשר אצלה, אבל כל עוד אשר היא בעצמה לא נתמלאה, כל שכן שלא יגיע אל הסמוכים כל מאומה' וכי, עי"ש.

¹⁵ עי"ש באור החיים שדברי חז"ל שביט יעקב הן הנשים ובני ישראל הגברים זה דרש, אבל הפשט הוא שגם בית יעקב הם הגברים אלא שהם פשוטי העם (כמבואר בזהר ח"א קעז: שהם במדרגת היראה ולא המדרגת האהבה).

וראה תורה ס' אות ז' אומר עצה אם יהיה לימודו וללמוד לשמור ולעשות, אזי הקב"ה ישמור שלא יזכור תלמיד שאינו הגון את דבריו. והפל"ח/כ"ו ביאר שם שהקב"ה עושה זאת ע"י שמביא על הצדיק מחלוקת, ואזי תלמיד שאינו הגון לא נרשמים דברי הצדיק בלבו/כ"ו. אלא ששם מדבר יותר מעניין תלמיד שאינו הגון ואצלינו מדובר גם בתלמיד הגון, ועוד שמחלוקת מועילה שלא ירשם בלב התלמיד שאינו הגון, אבל לעניין שלנו עדיין קשה שלכאורה זה לבטלה ובחי' ניאוף.

מה נקרא לבטלה

ואולי אפשר לדייק לשון התורה שלנו שלבטלה זה דווקא כשמסליך למקום שלא צריך, אבל אם לא נרשם כלל אצל התלמיד, זה לא בא לשום מקום ולא נקרא לבטלה. וצ"ע.

האם אפשר ללמוד מספר המדות

עוד צ"ע אולי תתבאר התורה שלנו עפ"י ספר המדות הנ"ל שכתב שרב שאמונתו שלימה באחדות ה' יכול לומר תורה באופן שכל אחד ישמע רק את הראוי לו. אבל צ"ע לכאורה רב שאמונתו שלימה אזי משרד בכל דבריו אמונה, אבל מה זה מועיל שהתלמיד לא ישמע מה שלא ראוי לו? ואולי ע"י שאמונתו שלימה הוא בטל וכלול בו ית' ואזי שכינה מדברת מגורו ואזי יש לו את הכח של הקב"ה לומר באופן שכל אחד ישמע רק כפי כוחו כמבואר במדרש שצויין על ספר המדות שם שמות רבה כט א.

אבל צ"ע שלא מסתבר שרבנו בא לאסור על כל העולם לומר דברי תורה אפילו ליחיד. לכן נראה שלומר תורה הכוונה לתורה חדשה והשגות שיש לבעלי מדרגה. אלא שגם זה קשה האם התורה לא נאמרה גם לנו. ונראה שלנו באמת יש להשתדל לא לתת עצות מפורשות אלא לתת כיוון מחשבה והעיקר להדגיש שעצה השייכת לי בפרטיות צריך כל אחד לבקש מה', אבל הכוון אפשר לקבל ממשפיע עובד ה' באמת ובעיקר מי שעבר כבר את השבע מימות (הנזכר במעשה מברגר ועני')

מה נקרא מעשה פגום

עוד נראה לדון מה הכוונה מעשה פגום שעושה דבר שאינו צריך לו לפי מדרגתו. כי צ"ע האם מי שיוצא משיעור ומתעורר לשמור עינים לגמרי, או לעשות תעניתים למעלה מכוחו ומדרגתו, האם זה באמת מעשה פגום? הרי נולד בו רצון נפלא להתקדש ולהקרב לה', הלוה יקרא מעשה פגום? פירוש אע"פ שמאד אפשרי שיפול מזה ואפילו אפשר שיפול יותר מדאי, דהיינו שהוא מעשה טעות, אעפ"כ לכאורה לא זה נקרא מעשה פגום ממש. יותר נראה שמעשה פגום הוא כשהרב מדבר על מדרגות נפלאות של עבודת ה' שגם לשומע להתייאש, ונפל ממדרגתו כי סבר שאין לו סכוי לזכות להיות צדיק. שהבין מדברי רבו טעות בהשקפה, שעל זה אמרו (אבות א' יא) חכמים הזהירו בדבריכם ראה שם רע"ב – כמו שקרה לאנטיגנוס איש סוכו עם צדוק ובייתוס תלמידיו שאמר להם אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס ואמרו הם אפשר פועל עושה

²¹ כיצד הוא שומר אותו. עיין פרפראות לחכמה אות יב על תורה ס' שזה ע"י שמביא עליו מחלוקת, וכמבואר בלק"ה מנחה ו' יא שמשא רבינו שבר את הלוחות כדי להרחיק את הערב רב, וכן מבואר שם בתורה בסוף אות ח' שבבירת הלחות הביאה שכחת התורה. כדי שתשתכח התורה ממי שאינו ראוי. ועי"ז נגרם כל המחלוקות שבישראל שעל ידם נתרחק מי שאינו ראוי. וזה בחי' הכתוב בדניאל אלה יקיצו, ואלה יקיצו, אלה לחיי עולם, דהיינו לבחי' חיים ע"י שיזכו להתיר פה אילמים, דהיינו רוח ממלא שהיא נפש חיים, ועי"ז להתיר פה עקרות דהיינו לידת היראה. ואלה יקיצו לשעה קלה אבל ע"י החרפות שישמעו שמחפרים את הצדיק תיהיה יקיצתם חרפות עולם. (משמע שגם תלמיד שאינו הגון יקיץ עכ"פ לזמן קצר. והביאור כי בוודאי אפילו שאינו הגון מתעורר לתשובה לשעה קלה ע"י הצדיק, אבל כשהולך ממנו אזי הרע שבו משיב ממנו וחוזר לסורו (ראה תורה יב ביאר הלוקטים בעניין לכן שיעקב עורר אותו לתשובה כי היה קליפת נגה עירוב טוב רע, וטבע הטוב להמשך לטוב, אלא שמיד התגבר עליו הרע) (ועיין פל"ח הנ"ל))

וצ"ע לא נתבאר בדבריו כיצד נעשה כל זה ע"י שלומד עימם על מנת ללמוד וללמוד לשמור ולעשות, כי אע"פ שזו עיקר סיבת החריקת שן של הס"מ עליו, אבל בנגלה לא זו הסיבה למחלוקת של הזקן הצורר עליו, ואולי אפשר לקרב קצת לשכל כי ע"י שלומד עמ"נ לקיים זה בעצמו רחוק מלב תלמיד שאינו הגון כי כל רצונו בכבוד עצמו שע"כ לומד עמ"נ להחכים ולהתייחר ולא עמ"נ לעשות. ולכן לא נרשמים הדברים על לוח ליבו. ונשכח ממנו.

²² לכן נראה שאם לא אומר דברים מפורשים עשה כך וכך, אלא רק באופן כללי מה טוב וכדאי לעשות, אזי ע"י שגורם שתהיה עליו מחלוקת, לא נולד מזה מעשה פגום כי תלמיד שאינו הגון לא זוכר את הדברים, וכיון שלא אמר בפירוש לעשות, אזי גם לא נחשב לבטלה, כי אע"פ שהוא לא קים זה נשאר עצה טובה. וגם מלשון רבנו כאן משמע שכיון שהוא לא זוכר זה כבר לא לבטלה, ראה לשון התורה "שמסליך טיפי השכל לאתר דלא איצטריך", ולפ"ז כיון שהתלמיד לא זוכר דבריו, זה לא בא אתר דלא איצטריך אלא לא בא לשום אתר, ולכן לא נחשב לבטלה.

נמצא למעשה לפ"ז העצה היא כשאומר תורה בין ליחיד ובין לרבים צריך לומר באופן של ללמוד וללמוד לשמור ולעשות. אבל בוודאי שזה לא העיקר, כי העיקר הוא ללמוד בהתקשרות לתלמידים ולהרגיש אותם כדי ללמד לפי מדרגתם, וכשעושה ככל יכולתו, אזי ע"י שילמד ללמוד וללמוד לשמור ולעשות הקב"ה יגרום שתהיה עליו מחלוקת וינצל מתלמיד שאינו הגון.

אלא שעדיין צ"ע האם רק מי שיש עליו מחלוקת מותר לו לומר תורה? גם רובא דעלמא אין להם כח לעמוד במחלוקת. על כן נראה שבאמת רק מי שיש בו יראת שמים גדולה ודבריו נשמעים היטב, או מפרסם גדול שאנשיו מקבלים דבריו מרוב התפעלות ממנו, הוא צריך שתהיה עליו מחלוקת, כדי להינצל מהפגם, אבל סתם אדם מספיק שלא אומר דבריו כחייב אלא כעצה טובה, ולא יעשה מעצמו מפרסם של שקר, כבר ניצל מזה. ועדיין צ"ע. וכל לפי תורה ס' אות ז', אבל בתורה שלנו נראה שמדבר גם מתלמיד הגון, ובוזה לא מועיל מחלוקת ורק צריך לשקול בפלס דבריו.

מלאכה כל היום וטורח ולערב אינו מקבל פרס. ויצאו מן הדת הם ותלמידיהם ונקראים צדוקים ובייתוסים עד היום:

האם נכון לומר בכלליות כדי שכל אחד יבין לפי כוחו

לכאורה ממה שאומר רבנו שצריך לומר לתלמידים באופן שכל אחד יבין לפי מדרגתו, משמע שעצה שיש בה מדרגות כגון חצות שרבנו אמר למישהו החצות שלך בשעה שלש. או תעניתים שבודאי לעשות תענית הפסקה משבת לשבת היא עבודה נפלאה אבל לא שייך לרובא דעלמא, וכן במצות עונה יש מדרגות. וכן בהשתדלות הפרנסה, ותפילה כח ובצעקות וכו', לכן לכאורה הטוב ביותר שלא לומר עצה מפורשת אלא רק לדבר במעלת העניין וכל אחד יבין לפי מדרגתו. אבל לכאורה אדרבה זה בדיוק הסכנה שמרוב התפעלות ממעלת העבודה הזו יקבל התלמיד על עצמו יותר מכוחו, או להפך שתלמיד שיש טינה בלבו יתייחס לגמרי ויפול כגון המבואר באבות הנ"ל חכמים הזהירו בדבריכם ופרש ר"ע מברטנורא שיצאו מהדת בגלל דברי רבם, ועיי"ש תפ"י חכמים הזהירו בדבריכם שיזהרו מלומר מלתא דמשתמע לתרי אפי. נמצא מצד אחד חייב נראה שלא טוב לומר דבר מבורר כי ברור הוא למדרגה מסויימת, ומאידך אסור לומר דבור המשתמע לכמה פנים. א"כ מה העצה? ונראה לחלק בין דבורי אמונה והשקפה לבין עצות מעשיות בעבודת ה'.

ראה רמתים צופים על תנא דבי אליהו פ"ג אות לא – שמעתי מכ"ק אדמו"ר (רבי שמחה בונם מפשיסחא) זי"ע בפירוש המשנה (אבות א', י"א) חכמים הזהירו בדבריכם וכו' שהצדיק דבריו במשקל ובמדה מאוד כמו הרופא שנותן רפואות שהוא מדקדק מאוד על משקל האונצין. כן יותר מזה הצדיק מדקדק בהדברים היוצאים מהבל פיו הקדוש. ועל זה יש משפט ודין בבית דין של מעלה על ידי פלוני הצדיק ודיבורו ומי ומי יהיה להם רפואה. כל זה שמעתי מפיו הקדוש זלה"ה. עכ"ל. משמע שהיא עבודת צדיקים דייקא.

וכן משמע בתורה מז תנינא הנ"ל שהצדיק מיוחד לומר תורה יותר מהפחד שיש לו בר"ה וכפור. עיי"ש

ולמעשה נראה שעיקר הסכנה באמירת תורה היא למי שדבריו נשמעים כגון אדמו"רים ומפרסמים, דהיינו גדול שמתבטלים לדעתו, או שהוא כריזמטי במיוחד שמקבלים דבריו בלא לבחון אותם. אבל סתם אדם הסכנה קטנה יותר וכל שכן שני חברים שאפילו אם יטעה אחד בדברי חבירו ויעשה מעשה של טעות לא יתלו את הדבר באומר, אלא בטועה. אבל מפרסמים גדולים שחסידיהם מבוטלים אליהם עד שכמעט אין להם בחירה, על כן תולים את הקלקלה ברב האומר תורה.

עד כאן ההקדמה

תורה קלד [יז]

עבודה גדולה לומר תורה אפי' ליחיד, כ"ש לרבים.

ובליקוטי עצות תלמוד תורה אות נה כתב מוהרנ"ת – מי שאומר תורה ואינו ראוי לזה, על-ידי זה יוכל להתגבר עליו תאוות נאוף חס ושלום. כי היא עברה גדולה לומר תורה אפילו ליחיד מפל שכן לרבים.

כי צריך ליזהר מאד שלא יאמר דבר שאינו ראוי לשכל המקבל. ואולי על כן נהגו בברסלב שלא לתת עצה אחד לחברו/ו^{טו} אלא רק לדבר בכלליות להביא את החבר להבין מעצמו את העצה השייכת

^{טו} לא ידוע מתי והיכן נאמרה

^{טו} אפילו רבנו נזהר בזה אלא שרבנו רק לא רצה לבטל את הבחירה מהאדם. אבל מוהרנ"ת והלאה לא נתנו עצה אלא הדרכה לפי רבינו ועיקר העצה להתפלל. ועיין שיש"ק ח"ו אות של"ד פ"דוע הקפידו מאד מאד אנשי-שלומונו לבלי לתת עצות להשני השואל בפעל, בקום ועשה, לאמר לו "עשה כן וכך" וכדומה, כי אמרו ממה נפשך אם השאלה נוגעת להלכה הרי שצריך לנהג בו כנפסק בשלחן ערוך. ואם נוגע הדבר לעבודת ה' ממש גם הוא כותב מפרש, ואם אינו מפרש איך שיהי לומר לזולת עשה כן וכך. ותמיד היו מקפידים אנשי-שלומונו לשמע תחלה מה דעתו של השואל עצמו ואז היו מחיים דעתם אם גם הם סוברים כמותו או לא. ואפילו רבנו ז"ל בעצמו הקפיד בזה מאד, ועד פ"ד פ"ה. שאמר לו פעם מוהרנ"ת ז"ל רבי! וכי אתם יכולים להפקיר את האדם? ואמר לו רבנו ז"ל אכן כן אכן כן. וכל זה מחמת שלא רצו לקחת מהאדם את בחירתו. ומה שאמר רבנו ז"ל (בסוף ליקו"מ הוספות מכת"י) שמי שרוצה לדעת מה יעשה ישאל זאת לבני הצדיקים. הכוונה לעצות כלליות ולא עצות גורליות יהיו אשר יהיו. כי אם יאמר הצדיק מפרש עצה לאדם, יתבטל הבחירה של השואל ואין זה נכון. וכמו שמצינו בעין זה אצל השם יתברך כלפי הצדיק, כמבאר בתורה ק"צ, עין שם.

גם עיין שיש"ק ח"ב סימן תרמח – כשאחד שאל עצה מוהרנ"ת שוב ושוב, ענה לו אין לי עצה לעצמי אם לאכול עוד כף מהאוכל, ואתה רוצה שאענה לך מיד. וכעין זה בטעם זקנים היה עם רבי לוי יצחק (טעם זקנים לשה"ק ח"ו עמ' יז) ושם הוסיף מדברים כאלה יכולים להיות מפרסם של שקר, זה שואל וזה עונה וכו'. ועיין תמימי דרך (מכתבים של רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל) מכתב כב ד"ה לא ידעתי מה להשיבך. ושם כג ד"ה עם כל זה לומר לו עשה כך. ושם ק"ח ירא אני מאד לתת עצה לו היאך להתנהג רק שירבה בתפלה בפרט בזמן חצות. גם עיין דבורי אמונה ח"ב יח. עוד עיי"ש קלב ד"ה ידידי היקר. ועיין בקוראי שמו (מכתבים של רבי שמואל שפירא זצ"ל) מכתב לא. ועיין אמונת אומן מכתב לג (מר' ישראל הילפערין שנת תרט"ד) ד"ה כך קבלתי מרבי המובהק מוה"ר משה ברסלבר ז"ל שלזכות לעצה אמיתי צריכין מקודם לצעוק הרבה הרבה מעומקא דלבא בבחי' צעק לבם וכו' ותקנינו בעצה טובה מלפניך, ואחר הצעקה צריכין להביט על ההשגחה וכו'.

לו. וכל שכן כשאומר תורה ברבים, מי שלא יודע לומר באופן שכל אחד ישמע רק את הראוי לו, צריך להזהר לא לתת עצות מפורשות, לעשות כן וכך, אלא להשאיר לכל אחד להבין מעצמו לפי מדרגתו. ולהזהר לומר רק לתלמידים הגונים שרוצים לשמוע, כדי שלא יהיו הדברים לבטלה, וגם כשאומר לתלמיד הגון צריך להזהר שלא לומר דבר שיהיה רבוי אור אצלו. **כי** גם תלמיד השומע, אבל שומע מה שלמעלה ממדרגתו לכן הדבור לא משפיע עליו כלל, נמצא דברי האומר הם לבטלה והוא **בחי' ניאוף**, כיון שהדבור הוא התגלות הדעת של האדם נמצא כשאומר תורה שלא לפי מדרגת התלמיד הוא כמו **שמשליך טיפי השכל באתר דלא איצטריך** – במקום שלא צריך. ונקרא לבטלה, כי אינו מוליד אצלו כלום.

ולפעמים השומע מבין טעות, ועושה מעשה לפי הבנתו המוטעית, וזה נקרא **ניאוף ממש** כי נמצא שזה שאמר לו תורה, הוא כמו **שמוליד ומוציא** מעשה פסול ופגום, היינו באופן שהמקבל את דבריו של הדרשן עושה עי"ז – על ידי זה דבר שאינו צריך^{טז} לו לפי מדרגתו. בפשטות הכוונה לרבוי אור כגון תעניתים שלא לפי כוחו או שמירת עינים באופן שמזיק לאחרים, או תפילה בכח שלאחר זמן נופל ממנה ומתייאש ממנה לגמרי, או שמסרב לעסוק בהשתדלות הפרנסה אפילו מעט ואינו במדרגה הזו, וכיו"ב עבודות שלמעלה ממדרגתו, או שטועה ועושה למטה ממדרגתו גם זה פגם שיכול דרשן לגרום לשומעיו. ועיין לקמן בסוף התורה ולעיל בהקדמה.

וע"כ האומר תורה לא כמו שצריך אזי ע"י שאומר תורה יוכל ח"ו להתגבר עליו היצר בתאוות^{יז} **ניאוף** [יח]. כי ע"י שדבריו לבטלה, או גרוע מזה שהולידו מעשה פגום אצל השומע, נמצא שהוא עבר על ניאוף ברוחניות, וחזיק את קליפת ניאוף, ונתן לה כח להתגבר עליו ביותר.

כגון שלפעמים דרשן מתלהב בחדוה דשמעתתא (שכידוע שרשו בתאוה)^{יט} ודבריו בוערים בכל כולו, ושוכח אל מי הוא מדבר, רק רוצה להשמיע עוד חידוש נפלא שהתחדש לו, ולא נזהר שכל אחד ישמע רק את הראוי לו, וזה ממש דוגמת התאוה הזו. ואעפ"י שהוא תלמיד חכם, אבל הנותן לבו לקיים דבריו אפשר שדומה לנותן בתו (לבו) לעם הארץ שכאילו כופתה לפני הארי וכו' (פסחים מט. טז). ואפשר שביותר הסכנה כשאומר שיעור בגמרא כמבואר בתורה ריד/כא^כ שתלמוד גמט' ת"פ גמט' שמה של הקליפה לילי, על כן יש כח בלימוד הגמרא או להכניע אותה או ליתן לה כח ח"ו.

וע"כ צריך ליזהר מאוד כשאומר תורה ברבים, שדיבוריו יתחלקו שלא ישמע כל אחד כ"א מה שצריך לו לא יותר. ואף שאומר בפני רבים לכולם בשוה, עכ"ז לא יכנוס בלב כל אחד ואחד כ"א הנוגע לו וצריך לו [כב]. וכמ"ש בזוהר (יתרו ד' סח)^{כג} על הפסוק וישמע יתרו [כד] / [כה] שואל הזוהר והלא כולא עלמא שמעו כמ"ש "שמעו עמים ירגזון", ומתרחץ הזוהר אלא יתרו כ"ש **שמע** ונשבר ובא להתגייר וכו' ע"ש. נמצא שכל האחרים ששמעו על כל מה שעשה הקב"ה לעם ישראל ובפרט קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, דהיינו נסים נפלאים והשגחה מיוחדת לעם ישראל, דהיינו דבר ה' לעורר לתשובה, אלה שהדבור לא השפיע עליהם, נמצא לגביהם דבריו היו לבטלה, ואלה ששמעו והלכו לשאול

^{טז} בתקפא - צרך

^{יז} בתולדו - 2, מתוצרו - בתאוות

^{יט} הקשר בין לימוד תורה לתאוה הידועה עיין זוהר מדרש נעלם תולדות דף קלח. אלמלא יצה"ו חרות דשמעתא לא לחיי

^ט עיין זוהר מדרש נעלם תולדות דף קלח. שלעת"ל כשיתבטל יצה"ר מהעולם, לא יתבטל לגמרי, כי צריך לו לפריה ורביה וצריך לו לחדוותא דשמתא. עי"ש

^כ פסחים דף מט: - תניא היה רבי מאיר אומר כל המשיא בתו לעם הארץ כאילו כופתה ומניחה לפני ארי מה ארי דורס ואוכל ואין לו בושת פנים אף עם הארץ מכה ובוכל ואין לו בושת פנים:

^{כא} תורה ריד - בדרות הראשונים פשהו יודעים יום מיתתם, היו עוסקים בתורה כל היום ולא היה שליטה להבעל דבר עליהם. ועבשו מצינו בני אדם שמתו באמצע למודם, דע שאם הלמוד פהגן, בודאי אין לו שום כח, אבל אם אין הלמוד פראוי, בפרט למוד גמרא אם אין הלמוד פראוי, אזי הוא מקבל יותר כח מהלמוד, כי תלמוד בגימטריא אותיות של שמה לילית. על כן יש כח בלמוד התלמוד או להכניע אותה, או להפך, חס ושלום:

^{כב} עיין לעיל תורה ס' אות ו' ותורה ס' אות ח' ועיין לקמן תורה מזו תנינא גם עיין תורה נט אות ה' על אבות א' יא חכמים והוהו דבריכם. ועיין רמב"ם ע"ו פ"א ה"ג שאברהם אבינו היה מודיע לכל א' וא' כפי דעתו. ועיין שמות יט ג' כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ועי"ש קושית אור החיים דלא נצינו ששינה הלשון ועפ"י המבואר כאן מובן שאמר באופן שכ"א שמע הראוי לו.

^{כג} זוהר יתרו דף סח. וישמע יתרו וגו', וכי יתרו שמע וכל עלמא לא שמעו, והא כתיב (שמות טו יד) שמעו עמים ירגזון, אלא כל עלמא שמעו ולא אתברו, והאי שמע ואתבר (דף סח) ואתכפיא מקמיה דקודשא בריך הוא, ואתקרב לדחלתיה.

^{כד} שמות יח א' (ממדרש והלא כיע שמעו מבורח שהנוהג שלא ישמע עמישה בהתפעלות המביאה לידי מעשה אלא כל אחד רק מה שראוי לו)

^{כה} שמות פרק יח (א) וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא יהוה את ישראל ממצרים:

^{כז} רש"י (א) וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק (ובחים קטז):

^{כח} ש' נראית ב' בתקפא

בעצת העבודה זרה שלהם, נמצא דבריו הולידו חיזוק לעבודה זרה, ורק יתרו ששמע ובה להתגייר, נמצא הדבור הוליד מעשה דקדושה נפלא שבזכותו היה מתן תורה /¹⁷.

וזהו זכאה מאן דמליל על אודנא דשמע (זוהר תצוה ד' קפו ע"ב). וכן ביאר רבנו בתורה כט/כ"ח לא כל דבור נקרא דיבר אלא רק דבור שנשמע ומתקבל, וזה ע"י שהוא נלקח מהדעת ע"ש.

אבל מי שממליל על אוזן שאינה שומעת לא רק שאינה זוכה אלא היא עבירה וסכנה. כי אם לא אומר באופן שכל אחד ישמע רק את הראוי לו לו היא עבירה גדולה (כמ"ש מוהר"ן בלקוטי עצות לימוד נה) ובתורה מז אומר רבנו שהיא סכנה לכן מי שאינו יכול לומר תורה בבחי' זו אסור לו לומר תורה.

למעשה אי אפשר לומר שרבנו בא לבטל מנהג ישראל בכל הדורות שבכל קהלה היו רבנים ומגידי שחזקו את העם בדברי מוסר ויותר נראה שכוונתו למפרסמים נהגו לדבר לקהל בלי להרגיש את הקהל היכן הוא אוהו, ומבאר שאפילו מי שכן מרגיש את הקהל צריך אמנות גדולה לדעת לומר ליחיד וכ"ש לרבים באופן שלא ישמע אף אחד מה שלמעלה ממדרגתו.

על כן נראה שהעצה לזה היא לא להתלהב מדאי כשמוכיח ומחזק בני אדם ולהיזהר שלא לומר עצות מפורשות לעשות, אלא לדבר בכלליות באופן שכל אחד יבין מעצמו עצה לפי מדרגתו. ותמיד לחזור ולהזהיר שעצה אמיתית השייכת לו, יקבל בהתבודדות בצעקות ותחנונים לה', (כשהכן והלא שוים אצל), וגם בזה עדיין צריך ישועות שאדם לא ירמה את עצמו.

ובוודאי כשהדרשן אומר תורה באופן שמדבר גם על עצמו כחבר שמחזק את חבריו, לכאורה באופן כזה אדרבה רבנו אמר בתורה יד שצריך לקבל מנקודת חבריו ולדבר עם חבריו ביראת שמים, אבל עיקר הסכנה כשמדבר בהתנשאות ואנשיו שותים בצמא את דבריו והוא אינו במדרגה לתת עצות והם מבינים מדבריו עצות של טעות, ומפילות אותם מהאמונה ראה תורה כח/כ"ט.

וז"ש בגמרא סוכה נב [ל' / ל"א] כל הגדול מחבירו, היינו שהוא תלמיד חכם גדול ועי"ז אומר תורה, אזי אם לא נזהר לומר באופן שכל אחד ישמע רק את הראוי לו, אזי יצרו גדול ממנו ממנו דייקא, כי הוא גרם לעצמו **כנ"ל, כי יוכל להתגבר עליו היצה"ר בתאוות ניאוף/כ"ב** בגשמיות, כיון שגרם לעצמו ניאוף ברוחניות **כנ"ל, וצריך להשמר ולפלט** דהיינו לשקול בפלס/כ"ג **דיבוריו כנ"ל** :

וצ"ע שבספר המדות העצה לזה שתהיה אמונתו שלימה באחדות ה'. ראה ספר המדות ערך לימוד ח"ב אות ז' – כשהולך מרב לרב, אז צריך לחזק אמונתו באחדות השם יתברך, כי הלימוד מהרבה מלמדים מזיק לאמונת

¹⁷ זוהר יתרו דף סח. אתא יתרו כומרא עלאה ורבבא, רב ממנא (דכל ממנא) דכל טעון אחרנין, ואודי ליה לקודשא בריך הוא, ואמר עתה ידעתי כי גדול יהו"ה מכל האלהים, כדין אסתלק ואתייקר קודשא בריך הוא ביקריה עילא ותתא, ולבתר יהב אורייתא בשלימו דשלטנו על כלא.

¹⁸ תורה כט אות א' – פי לא כל דבור נקרא דבור, פי דבור שאינו נשמע ונתקבל אינו נקרא דבור, בחינת (תהלים י"ט): "אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם". ועקר מה שנתקבל הדבור, הוא מחמת הטוב שיש בו, כי טוב הכל הפצים. ועל פן כשיש טוב בהדבור, אזי הדבור נשמע ונתקבל, אבל כשאין טוב בהדבור אינו נתקבל. ואיך עושין הטוב בהדבור? הוא על ידי שלוקחין הדבור מהדעת, אזי יש בו טוב. אבל כשהדבור בלא דעת, אזי אין בו טוב. בבחינת (משלי י"ט): "גם בלא דעת נפש לא טוב", נפש' הוא הדבור, כמו שפתיב (בראשית ב'): "ויהי האדם לנפש חיה", ותרגומו: 'לרוח ממללא':

¹⁹ תורה נח אות א' – תלמידי חכמים שדין יהודין הם מקבלים תורתם מהשדין, שיש להם תורה נפולה מאלפין נפולים. ובאלפין אלו כתיב בשלמה (מלכים א' ה'): "וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף". פי שלמה זכה להם בקדשה, אבל תלמידי חכמים שדין יהודין מקבלין מהם דרך הקלות. ובשביל זה כל דבורם דרך משל ומליצה וטעמים נפלאים, כי שרשה מאלו אלפין הנ"ל: ואלו התלמידי חכמים, נאמר עליהם (ישעיה ז'): "המעט מכם הלאות אנשים פי תלאו גם אלקים". פי מוגעים אנשים שפאים לשמע דרושם ותורתם, ואנשים חושבים שיבואו לאיזהו תועלת על ידם, הינו שיבואו לדעת את ה' איה לעבד. והם האנשים אין משיגים שום תועלת, פי תורתם של אלו התלמידי חכמים אין לה כח להדריך את האדם בדרך הטוב, פי מבישא לא הוי טבא (ב). ולא עוד, פי תלאו גם אלקים כאלו לואה הקדוש ברוך הוא מלעזר לעובדים אותו. נמצא שעל ידי זה אלו בני אדם נופלים בכפירות גדולות, וחושיבים, חס ושלום, "לא יראה ולא יבין אלקים במעשה בני אדם".

²⁰ * סוכה נב

²¹ סוכה דף נב. – ת"ר "ואת הצפוני ארחיק מעליכם" זה יצה"ר שצפון ועומד בלבו של אדם "והדחתיו אל ארץ ציה ושממה" למקום שאין בני אדם מצויין להתגרות בהן, "את פניו אל הים הקדמוני" שנתן עיניו במקדש ראשון והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו, "וסופו אל הים האחרון" שנתן עיניו במקדש שני והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו, "ועלה באשו ותעל צחנתו" שמיניח אומות העולם ומתגרה בשונאיהם של ישראל, "כי הגדיל לעשות" אמר אביי ובתלמידי חכמים יותר מכולם. כי הא דאביי שמעיה להווא גברא דקאמר להווא אתתא, נקדים וניזיל באורחא, אמר איזיל אפרשינהו מאיסורא, אזל בתרייהו תלתא פרסי באגמא, כי הוו פרשי מהדדי שמעינהו דקא אמרי אורחין רחיקא וצוותין בסימא, אמר אביי אי מאן דסני לי הוה לא הוה מצי לאוקומיה נפשיה, אזל תלא נפשיה בעיבורא דדשא ומצטער, אתא ההוא סבא תנא ליה כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו.

²² ראה תורה קל שם מבאר רבנו הגדול מחבירו דהיינו שהוא יותר בעל גאוה ממנו, עי"ז יצרו לתאוות ניאוף גדול יותר.

²³ ראה תורה מז תניא – וצריך לזה גייעה גדולה ואמנות תורה, שייכל לשקל בפלס דבריו, באופן שלא ישמע כל אדם מהשומעין כי אם מה שצריך לו, לא יותר.

היחוד. וכן הרב שיש לו אמונת היחוד, הוא יכול להאיר לכל תלמיד ותלמיד כפי פחו, וכל תלמיד אינו שומע אלא מה שצריך לו ולא יותר. (וכן כתב שם בערך אמונה ח"ב אות ז) והרמז לזה בשמות רבה כט א/י¹⁷)
 אמונה שלימה באחדות ה' מבואר בתורה ד' שזה בחי' בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר, שאין אצלו חילוק בין הנהגת הדין להנהגת החסד כי הוא יודע תמיד שהכל לטובה, רב כזה ממילא מה שמשדר בדבריו היא אמונת היחוד. וצ"ע לפי זה משמע שהחשש מדבור שהוא למעלה ממדרגת התלמיד הוא שיפול עי"ז מאמונה, או שידמה לו שהוא במדרגת אמונה יותר ממה שהוא באמת. דאי לאו הכי לא מובן מה הקשר בין אמונת היחוד לכשרון לומר באופן שהתלמיד ישמע רק את הראוי לו.

המדרש שצויין בספר המדות אומר שבמתן תורה כל אחד שמע לפי כוחו. נמצא שאם תשאל כמה מישראל שהיו במתן תורה, מה שמעת? כל אחד יאמר לך דבר אחר, ועל זה מזהיר המדרש דע לך שאעפ"כ הכל נאמר מאלוק אחד, אלא שנשמע לכל אחד כפי כוחו. (קצת צ"ע הרי מבואר בגמרא שבת פח שכל דבור פרוה נשמתם של כל ישראל וחזרו לאחוריהם י"ב מיל והקב"ה היה צריך להחיות אותם ע"י טל של תחית מתים, וכיצד אומר המדרש שכל אחד שמע לפי כוחו? וכנראה שזה היה הכרחי כדי שהתורה תחקק היטב בנשמות ישראל עד שפרחה נשמתם וקבלו נשמת ישראל ונעשו גרי צדק, אבל אם לא היו מקבלים כל אחד לפי כוחו, אולי היו מתים, ולא היה מועיל להם טל תחיה. כי דבר ה' כאש אכלה כמ"ש (ירמיה כג כט) "הלא כה דברי כאש, נאם ה'" והיו נשרפים לגמרי מיד.)

וצ"ע לפי זה אולי כוונת רבנו מי שיש לו אמונת יחוד שלימה הכוונה שבטל ונכלל בו ית' עד שכינה מדברת מגרונו ורק הוא יכול לומר תורה כמו הקב"ה באופן שכל אחד ישמע רק כפי כוחו.

גם נראה שבלשון אמירת תורה, כוונת רבנו להשגות שמחדש, ולא למי שמבאר דברי רבותיו או שמקבץ מחידושיהם ובונה מהם מאמר.

וצ"ע כי בפשטות אין חילוק וגם זה יכול לגרום להוליד מעשה פגום או שיאמר לבטלה. וגם א"א לומר שהתורה הזו לא נאמרה גם לנו.

ולמעשה נראה שעיקר הסכנה באמירת תורה היא למי שדבריו נשמעים כגון אדמו"רים ומפורסמים, דהיינו גדול שמתבטלים לדעתו, או שהוא כריזומטי במיוחד שמקבלים דבריו בלא לבחון אותם. אבל סתם אדם הסכנה קטנה יותר וכל שכן שני חברים שאפילו אם יטעה אחד בדברי חבירו ויעשה מעשה של טעות לא יתלו את הדבר באומר, אלא בטועה. אבל מפרסמים גדולים שחסידיהם מבוטלים אליהם עד שכמעט אין להם בחירה, על כן תולים את הקלקלה ברב האומר תורה.

עד כאן ביאור חברותא לתורה קלד

¹⁷ שמות רבה פרשה כט פסקא א' – אנכי ה' אלהיך, ה' הוא דכתיב (דברים ד, לג): השמע עם קול אלהים, המינין שאלו את רבי שמלאי אמרו לו אלהות הרבה יש בעולם, אמר להם, למה אמרו לו, שהרי כתיב: השמע עם קול אלהים, אמר להם, שמא כתוב מדברים, אלא (דברים לד, ג): מדבר. אמרו לו תלמידי, רבי, לאלו דחית בקנה רצוני, לנו מה אתה משיב, חזר רבי לוי ופרשה, אמר להם: השמע עם קול אלהים, פיצד, אלו היה פתוב קול ה' בכחו, לא היה העולם יכול לעמד, אלא (תהלים כט, ד): קול ה' בפה, פכח של כל אדם ואדם, הבחורים לפי כחן והקטנים לפי כחן והקטנים לפי כחן. אמר הקדוש ברוך הוא לישאל, לא בשביל ששמעתם קולות הרבה תהיו סבורין שמא אלהות הרבה יש בשמים, אלא תהיו יודעים שאני הוא ה' אלהיך, שנאמר (דברים ה, ו): אנכי ה' אלהיך.

